

กระบวนการสร้างหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น

The Process of Making The Curriculum for Supporting

The Life Long Learning to The Local Wisdoms

กุลิดา ทักษนพิทักษ์¹

สุมนนิตย์ เกิดหนูวงศ์²

ประเสริฐไชย สุขสอาด³

บทคัดย่อ

การสร้างหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแผนการจัดประสบการณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการสร้างหลักสูตร มีกระบวนการ 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัญหาในชุมชน ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดประสงค์ ขั้นที่ 3 การกำหนดด้านเนื้อหา ขั้นที่ 4 การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 การนำหลักสูตรไปใช้ และขั้นที่ 6 การกำหนดวิธีการประเมินผลหลักสูตร

คำสำคัญ : การสร้างหลักสูตร, การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The making of the curriculum for supporting the life long learning to the locals is the plan in using experience for supporting the life long learning, skill and the good attitude to the locals. The curriculum was made by analyzing the curriculum making processes which were 6 processes. 1. Studying the fundamental and the condition of the problems in the community. 2. Defining the objective. 3. Defining the content. 4. Defining the learning activity. 5. Implementing of the curriculum. 6. Defining the method of assessment.

Keywords : The Making of The Curriculum, Supporting the Life Long Learning, The Local Wisdoms

¹ นิสิตหลักสูตร กศ.ด. การศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บทนำ

หลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะชี้แนะให้รู้ว่าผู้เรียนมีคุณสมบัติอย่างไร (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์, 2542 : 157) และเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545 : 5)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่มีกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายหลัก เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยให้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย และมีการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังเห็นความสำคัญเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556 : 21) เพราะถือเป็นรากเหง้าที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของท้องถิ่น หรือสังคมนั้นๆ ล้วนเกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน และมีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชา เป็นเรื่องราวของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ คนกับคน คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ (พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และ เกศิณี ศิริสุนทรไพบูลย์, 2557 : 54)

จากความสำคัญดังกล่าว บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอ ความหมายของหลักสูตร กระบวนการสร้างหลักสูตร

การเรียนรู้ตลอดชีวิต ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวทางการสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่กระบวนการสร้างหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร หมายถึง สิ่ง que แสดงถึงความตั้งใจด้านโอกาส สำหรับให้คนได้รับการศึกษาร่วมกัน โดยมีการกำหนดระยะเวลา และเนื้อหาที่จัดเตรียมไว้อย่างแน่นอน (Saylor and Alexander, 1974 : 2-3) สุนทร โคตรบรรเทา (2553 : 4) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นแผนการปฏิบัติ หรือเอกสารที่เขียนขึ้น โดยมียุทธวิธีเพื่อบรรลุเป้าหมายปลายทางที่พึงประสงค์ ชวลิต ชุกก่าแพง (2551 : 15) ให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน มีทั้งส่วนที่เป็นเอกสารหลักฐาน กระบวนการที่ใช้ในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม สื่อวัสดุต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา สุโขทัยธรรมมาธิราช (2545 : 5) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง แผนการเรียนรู้ซึ่งกำหนดไว้อย่างเป็นทางการ เพื่อใช้ในการเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และพัฒนาการในทุกด้านตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ

โรงเรียน การศึกษานอกระบบ โรงเรียนและ การศึกษาในรูปแบบอื่นๆ

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการจัดประสบการณ์ส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดพฤติกรรมในการรับรู้ความรู้ ทักษะ และ เจตคติที่ดี โดยมียุทธวิธีเพื่อบรรลุเป้าหมาย ปลายทางที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของ การศึกษาในรูปแบบต่างๆ

กระบวนการสร้างหลักสูตร

นักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ กระบวนการสร้างหลักสูตร ไว้ดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler, 1949 : 1) เสนอกระบวนการ สร้างหลักสูตร ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดจุดประสงค์ ซึ่งแสดง ให้เห็นความตั้งใจหรือความคาดหวังของ พฤติกรรมผู้เรียนที่ต้องเกิด

ขั้นที่ 2 เลือกเนื้อหาของหลักสูตร โดยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ขั้นที่ 3 กำหนดวิธีการที่จะใช้เพื่อให้ บรรลุจุดประสงค์

ขั้นที่ 4 ประเมินผลพฤติกรรมของ ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974 : 30-39) กล่าวถึง กระบวนการสร้างหลักสูตรมีดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ และขอบข่ายของหลักสูตร ซึ่งได้มาจากตัว แปรจากภายนอก ซึ่งเป็นความต้องการของ สังคม

2. การออกแบบหลักสูตร โดยการ กำหนดเนื้อหา การจัดเรียงเรียง การจัด โอกาสทางการเรียนรู้ ทั้งนี้ต้องยึดปรัชญา การศึกษาที่เหมาะสม

3. การนำหลักสูตรไปใช้ หลังจาก สร้างหลักสูตรเสร็จแล้ว เป็นขั้นตอนการนำ หลักสูตรไปใช้โดยครูเลือกวิธีการสอนและ สื่อการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ เนื้อหาอย่างเข้าใจ

4. การประเมินผลหลักสูตร ประเมิน ความสำเร็จของหลักสูตร และการสอน เน้น ที่การวางแผนคุณภาพการเรียนการสอน และ พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งนี้เพื่อ ประกอบการตัดสินใจว่าจะคง โปรแกรมไว้ หรือปรับปรุงหรือเลิกใช้

สรุปได้ว่า กระบวนการสร้าง หลักสูตรมี 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและ สภาพปัญหาในชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาความจำเป็น ในการสร้างหลักสูตร รวบรวมข้อมูล ปัญหา และความต้องการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ วางแผนการสร้างหลักสูตรให้ตอบสนอง ความต้องการของคนในชุมชนมากที่สุด

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดประสงค์ เป็น การกำหนดเป้าหมาย ความคาดหวังของ พฤติกรรมผู้เรียนที่ต้องเกิด ภายหลังจากการ เรียน

ขั้นที่ 3 การกำหนดเนื้อหา เลือก เนื้อหาตามความสนใจ สอดคล้องกับ

จุดประสงค์ และสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

ขั้นที่ 4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์

ขั้นที่ 5 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นกระบวนการที่ผู้เกี่ยวข้องยอมรับร่างหลักสูตรแล้ว และผู้สอนนำหลักสูตรไปใช้ โดยเลือกวิธีการสอนและสื่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหา

ขั้นที่ 6 กำหนดวิธีการประเมินผลหลักสูตร ประเมินหลักสูตรว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คุณค่าหรือไม่ ประเมินความสำเร็จ ดังนี้

1. การประเมินตัวหลักสูตรเป็นการประเมินเนื้อหาและเอกสารในหลักสูตร ก่อนที่จะนำไปใช้จริง

2. การประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินระหว่างการใช้จริง

3. การประเมินหลักสูตร เป็นการประเมินทั้งระบบ ประเมินผลลัพธ์ พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะที่เกิดกับผู้เรียน

การเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นพฤติกรรมของผู้เรียนในการรับรู้ความรู้ ทักษะ และเจตคติ

ตั้งแต่เกิดจนตายจากประสบการณ์ บุคคล แหล่งเรียนรู้หรือสถาบัน ด้วยวิธีเรียนต่างๆ

อย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยตั้งใจหรือโดยบังเอิญก็ได้ การเรียนรู้สามารถทำใ้บุคคลเกิดการพัฒนาตนเองตลอดชีวิต

ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543 : 16-18) ได้สรุปความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

1. คนทุกกลุ่มอายุจะต้องได้รับความรู้ ข้อมูล ข่าวสารอยู่เสมอ

2. ผู้ที่ประกอบอาชีพการทำงาน จะต้องพัฒนาความรู้และทักษะอยู่เสมอ

3. การได้รับความรู้เพื่อสามารถวิเคราะห์ปัญหา เผชิญปัญหา และหาทางแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

4. การมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค

5. ประชาชนเรียนรู้ตลอดเวลา เพื่อให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี

6. ประชาชนวัยผู้ใหญ่ ได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิต

7. ผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาส ได้รับการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างยั่งยืน

8. การรับบริการการศึกษาที่หลากหลายยืดหยุ่น ทุกเวลา ทุกสถานที่ เหมาะกับสภาพของผู้ที่ทำงาน

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนทุกช่วงวัย เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้มี

ศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งต้องได้รับการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ทุกที่ทุกเวลา เพื่อให้มีความพร้อมในการปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก

แนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 8-18) ได้เสนอแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจ ประกอบด้วย การสร้างนิสัยรักการเรียนรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเอง การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ให้ความสำคัญและสร้างความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน และสถานประกอบการ

2. การกระจายแหล่งเรียนรู้

3. การพัฒนารูปแบบและ

กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย

4. การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

5. การพัฒนาและประกันคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้

6. การจัดสรรเงินทุนและระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตสรุปได้ว่า ควรสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการสร้างนิสัยรักการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การ

พัฒนากระบวนการเรียนรู้ เทคโนโลยี การประกันคุณภาพและการจัดสรรงบประมาณ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนานมีลักษณะที่เชื่อมโยงกันหมดในทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชาๆ แบบที่เราเรียนฉะนั้นวิชาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ อาชีพความเป็นอยู่เกี่ยวกับค่าใช้จ่าย เกี่ยวกับการศึกษาวัฒนธรรมนั้นจะกลมกลืนเชื่อมโยงกันหมด (ประเวศ วะสี, 2534 : 74) การสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการแสดงออกของบุคคลในการดูแลบำรุงรักษา รับการถ่ายทอดจากการสั่งสอนสืบเนื่องกันมา ในด้านความรู้ ความเชื่อ เทคนิควิธี ซึ่งเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านจากการสะสมความรู้ที่มีต่อตัวเอง และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้คงคุณค่าไว้และนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

แนวทางการสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534 : 92-93) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. การทำความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เจ้าหน้าที่ได้ไปเยี่ยมชมศึกษาดูงาน พบปะสนทนากับปราชญ์ชาวบ้าน

2. รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลด้านภูมิปัญญา แล้ววิเคราะห์จัดระบบ และตีพิมพ์ในรูปแบบของสื่อเอกสารหรือสื่อเพื่อเผยแพร่

3. การศึกษา ค้นคว้า วิจัย โดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาในแต่ละด้าน ในแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งนี้โดยเน้นให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นพิเศษ

4. การส่งเสริมเผยแพร่ โดยรวบรวมองค์ความรู้ที่เหมาะสมเลือกสรรอย่างรอบคอบในแต่ละประเด็น แล้วนำมาจัดทำสื่อ

5. การสนับสนุนคืนภูมิปัญญาให้แก่ชาวบ้าน โดยการยอมรับในความมีภูมิปัญญา

ของชาวบ้าน ไม่ดูถูกดูแคลน ยกย่องให้กำลังใจในผลงานของเขา

6. การประสานแผนงานเพื่อสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน มีการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ศึกษาข้อมูลหาความรู้ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน แล้วสร้างเครือข่าย

สรุปแนวทางการสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวคือ สนับสนุนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านให้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ โดยสถานศึกษา และองค์กรต่างๆ เป็นสื่อกลาง ประชาสัมพันธ์ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาความรู้ และการสืบทอดอย่างเข้มแข็ง

ตาราง วิเคราะห์กระบวนการสร้างหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสถานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น

กระบวนการสร้างหลักสูตร	การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เนื้อหาหลักสูตร
ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัญหาในชุมชน	ให้บุคคลมีพัฒนาตนเองตลอดชีวิตปรับตัวและรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พัฒนาตนเองให้มีความรู้คู่คุณธรรม เพิ่มทักษะความรู้ สร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพ	การแสดงออกของบุคคลในการดูแลบำรุงรักษา รับการถ่ายทอดจากการสั่งสอนสืบเนื่องกันมาในด้านความรู้ ความเชื่อ เทคนิควิธี และนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น	1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม 2. ศึกษาสภาพและความต้องการสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กระบวนการสร้าง หลักสูตร	การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เนื้อหาหลักสูตร
<p>ขั้นที่ 2 การกำหนด จุดประสงค์ : การ กำหนดเป้าหมาย ความ คาดหวังของพฤติกรรม ผู้เรียนที่ต้องเกิด ภายหลังจากการเรียนรู้</p>	<p>1. เพื่อให้บุคคลได้ เรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ที่เป็นประโยชน์ต่อ ตนเองและสังคม นำไปสู่การพัฒนา ตนเองให้เท่าทันกับ การเปลี่ยนแปลงของ สังคม</p> <p>2. เพื่อให้บุคคลมี ทักษะพื้นฐานในด้าน การสืบค้นข้อมูล ข่าวสาร</p> <p>3. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและเจตคติที่มี ประโยชน์ตอบสนอง ความต้องการทางการ ศึกษา</p>	<p>1. ผู้เรียนรับการ ถ่ายทอดความรู้ คุณค่าของภูมิ ปัญญาที่สื่อถึงวิถี ชีวิต วัฒนธรรม การ สังสมความรู้สู่การ ปฏิบัติจากรุ่นสู่รุ่น</p> <p>2. ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลภูมิปัญญา ท้องถิ่นนำมา เผยแพร่ต่อ สาธารณชน</p> <p>3. สร้างเครือข่ายภูมิ ปัญญาท้องถิ่นเพื่อ การพัฒนาความรู้ และการสืบทอด อย่างเข้มแข็ง</p>	<p>1. เพื่อให้คนในชุมชนมี ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ ดีเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสานต่อภูมิปัญญา ท้องถิ่นของตน</p> <p>2. เพื่อให้คนในชุมชนมีการ สานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านการดูแลภูมิปัญญา ท้องถิ่น การเรียนรู้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น และการ บำรุงรักษาภูมิปัญญา ท้องถิ่น</p>
<p>ขั้นที่ 3 การกำหนด เนื้อหา : เลือกเนื้อหา ตามความสนใจ สอดคล้องกับ จุดประสงค์ และ สอดคล้องกับบุคลิกภาพ ของผู้เรียน</p>	<p>1. การเรียนรู้ของ บุคคลในด้านพุทธิ พิสัย จิตพิสัย และ ทักษะพิสัย</p> <p>2. การเรียนรู้ดูแล ตนเอง</p> <p>3. การเรียนรู้การใช้ ชีวิตเพื่อตนเองและ สังคม</p>	<p>1. ภูมิปัญญาเพื่อ ชีวิต : ด้านอาหาร ด้านยารักษาโรค และการบำบัด</p> <p>2. ภูมิปัญญาเพื่อ ทรัพย์สิน การปลูก บ้าน การทำมาหา กิน</p> <p>3. ภูมิปัญญา สร้างสรรค์ วรรณกรรม ภาษา ถิ่น ภาษาโบราณ</p>	<p>หน่วยที่ 1 การดูแลภูมิ ปัญญาท้องถิ่น</p> <p>หน่วยที่ 2 การเรียนรู้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น</p> <p>หน่วยที่ 3 การบำรุงรักษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>

กระบวนการสร้าง หลักสูตร	การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เนื้อหาหลักสูตร
<p>ขั้นที่ 4 การกำหนด กิจกรรมการเรียนรู้ : เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มี ปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา เพื่อให้บรรลุ จุดประสงค์</p>	<p>1. เน้นปฏิบัติได้จริง การเรียนรู้ร่วมกัน อย่างสนุกสนาน เกิด ความคิดสร้างสรรค์ การเผชิญปัญหา เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และตอบสนองความ ต้องการ</p> <p>2. ส่งเสริมการใช้สื่อ เทคโนโลยีแสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอด ชีวิต มีอิสระที่จะเลือก เรียนในสิ่งที่ตน ต้องการ เลือกวิธีเรียน ที่ตนถนัด</p>	<p>1. วิธีการเรียนรู้ เหมาะสมกับ สมรรถภาพพื้นฐาน ของผู้เรียนและ ธรรมชาติของ เนื้อหาสาระ</p> <p>2. วิธีการถ่ายทอด ความรู้ ได้แก่ การ สาธิต วิธีฝึกปฏิบัติจริง ทบทวนความรู้โดย การตรวจสอบ ผลงาน</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้ การ สาธิต ลงมือปฏิบัติจริง การ เรียนรู้ด้วยตนเอง สรุป ความรู้ที่ได้แล้วนำไป ประยุกต์ใช้ได้จริง สื่อ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ เทคโนโลยี อื่นๆ แหล่งการเรียนรู้ ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พิพิธภัณฑ์</p>
<p>ขั้นที่ 5 การนำ หลักสูตร ไปใช้ : เป็น กระบวนการที่ ผู้เกี่ยวข้องยอมรับร่าง หลักสูตรแล้ว และ ผู้สอนนำหลักสูตรไป ใช้</p>	<p>1. มีความยืดหยุ่นทั้ง ด้านวิธีเรียน เวลาเรียน สถานที่เรียน</p> <p>2. จัดการเรียนรู้ให้ ผสมกลมกลืนกับการ ดำเนินชีวิต</p>	<p>ครูภูมิปัญญา ท้องถิ่นร่วมกับ หน่วยงานต่างๆ ถ่ายทอดความรู้ ให้กับคนในชุมชน ในรูปแบบ การศึกษา 3 ระบบ ได้แก่ การศึกษาใน ระบบ การศึกษา นอกระบบและ การศึกษาตาม อัธยาศัย</p>	<p><u>บทบาทผู้สอน</u> เป็นผู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญาด้วยวิธีที่ หลากหลาย ผู้สอน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิ ปัญญาท้องถิ่น <u>บทบาทผู้เรียน</u> มีส่วนร่วม ในการเรียน กำหนดการ วางแผนค้นคว้าหาความรู้ เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ <u>สถานที่เรียน</u> โรงเรียน วัด ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล ศูนย์การศึกษานอก โรงเรียน</p>

กระบวนการสร้าง หลักสูตร	การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เนื้อหาหลักสูตร
			เวลาเรียน วันเสาร์ วันอาทิตย์ วันธรรมดาหลังเลิกงาน
<p>ขั้นที่ 6 กำหนดวิธีการประเมินผลหลักสูตร : ประเมินผลหลักสูตรว่าผลลัพธ์ที่เกิดมีคุณค่าหรือไม่ ประเมินความสำเร็จ</p>	<p>1. การนำเสนอผลงานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลและกลุ่ม</p> <p>2. วัตถุประสงค์ของการวัดผล ต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าวัดในสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนได้มีการพัฒนาขึ้นตามลำดับของการเรียนรู้</p>	<p>1. วัดผลด้วยตัวเองว่าสามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่โดยไม่มี การสอบ</p> <p>2. ประเมินผลที่สอดคล้องกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล และติดตามผู้เรียนและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>การประเมินตัวหลักสูตร เป็นการประเมินเนื้อหาและเอกสารในหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้จริง และประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ ในประเด็นดังต่อไปนี้</p> <p>1. ประเมินร่างหลักสูตร ดังนี้</p> <p>1.1 ประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบของร่างหลักสูตร</p> <p>1.2 ประเมินความสอดคล้ององค์ประกอบของร่างหลักสูตร</p> <p>2. ประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ ประเมิน 3 ระยะ ดังนี้ การประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน ดังนี้</p> <p>2.1 ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน</p> <p>2.2 ประเมินทักษะในหน่วยการเรียนรู้ได้แก่</p>

กระบวนการสร้าง หลักสูตร	การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เนื้อหาหลักสูตร
			1) ประเมินการสานต่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเมิน ระหว่างเรียน 2) ประเมินการเรียนรู้ ตลอดชีวิตเพื่อสานต่อภูมิ ปัญญาท้องถิ่นก่อนเรียน และหลังเรียน 2.3 ประเมินเจตคติที่มีต่อ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อ สานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังเรียน 2.4 ประเมินความพึงพอใจที่ มีต่อหลักสูตรหลังเรียน

สรุป

ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือว่าเป็นมรดกที่สำคัญของชาติ เป็นสิ่งที่สืบทอดต่อกันมาในด้านความรู้ ความคิด ความเชื่อและประสบการณ์ของคนในชุมชน เพื่ออาชีพเพื่อชีวิตและเพื่อความบันเทิง ซึ่งในปัจจุบันมีหลายภูมิปัญญาที่สูญหายและถูกหลงลืม จะทำอย่างไรให้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ได้รับการสานต่อให้คนในชุมชนร่วมกันดูแล บำรุงรักษา และรับการถ่ายทอด โดยการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นนั้นๆ อย่างแท้จริงและยั่งยืน สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน กระบวนการสร้างหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการส่งเสริมให้คนใน

ชุมชนมีการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ และมีความพร้อมในการรับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี ตั้งแต่เกิดจนตายเพื่อการสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน โดยใช้กระบวนการ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัญหาในชุมชน ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดประสงค์ ขั้นที่ 3 การกำหนดเนื้อหา ขั้นที่ 4 การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นที่ 6 กำหนดวิธีการประเมินหลักสูตร ดังนั้นการนำกระบวนการสร้างหลักสูตรนี้สามารถนำไปปรับใช้ในแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้ในรูปแบบการศึกษาตลอดชีวิตทั้ง 3 ระบบ ได้แก่

การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

1. การศึกษาในระบบ สามารถนำไป
ปรับใช้ในหลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้
สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม และชุมนุมลด
เวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของสถานศึกษา

2. การศึกษานอกระบบ สามารถนำ
กระบวนการนี้ไปสร้างหลักสูตรที่ในวิชาเลือก

และกิจกรรมที่เปิดสอนเพื่อชุมชน เช่น
กิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เพื่อพัฒนา
ทักษะชีวิต และเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

3. การศึกษาตามอัธยาศัย สามารถ
นำไปปรับใช้ในกิจกรรมการศึกษาชุมชน
กิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้และแหล่ง
เรียนรู้ของชุมชน เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2543). **การปฏิรูปการศึกษาตลอดชีวิต : กรอบแนวคิดและ
ยุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ : รั้งสีการพิมพ์.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2551). **การพัฒนาหลักสูตร**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประเวศ วะสี. (2534). **การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน สัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญา
ชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และเกศิณี ศิริสุนทรไพบูลย์. (2557, กุมภาพันธ์-พฤษภาคม). กระบวนการสืบ
ทอดและแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษา การเล่นทายโจ๊ก อำเภอพนัส
นิคม จังหวัดชลบุรี. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**. ชลบุรี : กิรติการพิมพ์. 8(2), 54.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). **การพัฒนาหลักสูตรสถานต่อที่ท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : บริษัท เซ็นเตอร์
ดิสคัฟเวอรี จำกัด.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2553). **การพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้**. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช,มหาวิทยาลัย. (2545). **ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินหลักสูตรและการเรียน
การสอน**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต**. กรุงเทพฯ :
องค์การค้ำของคุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี. (2556).

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.2555 -2559. [ออนไลน์]

สืบค้นจาก : <http://art-culture.cmu.ac.th> [2556, 16 พฤศจิกายน]

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2534). แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัด

การศึกษา. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.

Saylor, J.G. and W.M. Alexander. (1974). **Planing Curriculum for Schools**. New York : Holt Rinehart and Winston.

Tyler, Ralph. (1949). **Basic Priciples of Curriculum instruction**. Chicaco : University of Chicaco.